

ЛАОДЗЪ

ДАОДЪДЗИН

ТРАКТАТ ЗА ПЪТЯ И ПРИРОДНАТА ДАРБА

София, 2019

Copyright © 2019 Teodora Petrova Koutzarova
All rights reserved

Laozi. [*Daodejing*. Bulgarian and English]

A Treatise on the Way and the Innate Bestowal: A Translation and a Textological Analysis of the Original 32 Sections in the *Bamboo Slips from the Chu Tomb at Guodian* (4th century BC) with Reputed Author Laozi and of the 51 Sections Added to the Text during Late Qin Dynasty or Early Han Dynasty (3rd century BC)/translated by Teodora Koutzarova

© Издателство „Изток-Запад“, 2019

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Теодора Петрова Куцарова, превод на български и английски език и текстологично изследване, 2019

© Деница Трифонова, оформление на корицата, 2019

ISBN 978-619-01-0405-6

ЛАОДЗЪ

ДАОДЪДЗИН

ТРАКТАТ ЗА ПЪТЯ И ПРИРОДНАТА ДАРБА

道德經

Превод

и текстологично изследване на 32-те оригинални части
на „Даодъдзин“ от края на епохата
Пролети-Есени (VIII–V в. пр.н.е.)
според „Бамбуковите дъсчици от Чуската гробница в Гуодиен“
Guōdiàn Chǔmù zhújiǎn 《郭店楚墓竹簡》 (IV в. пр.н.е.)
с предполагаем автор Лаодзъ
и на 51-та части с анонимно авторство,
добавени към корпуса на текста към края на династия Цин – Qín 秦
и началото на династия Хан – Hà 漢 (III в. пр.н.е.).

Нова редакция

Превод от старокитайски език

Теодора Куцарова

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на съкращенията.....	7
Номерация на основните преписи на „Даодъдзин“, използвани при текстологичния анализ	9
Удивителната простота на сложното (<i>проф. Александър Федотов</i>).....	11
Увод (<i>Теодора Куцарова</i>)	13
Допирът на „Даодъдзин“ <i>Dàodéjīng</i> 《道德經》 с други култури.....	13
Исторически данни за Лаодзь <i>Lǎozǐ</i> 老子 (~571–~471 г. пр.н.е.).....	13
Самобитната чуска култура <i>Chǔ wénhuà</i> 楚文化	14
Възникване и развитие на даистското учение <i>Dàojiā</i> 道家	15
„Бамбуковите дъсчици от чуската гробница в Гуодиен“ <i>Guōdiàn chǔmù zhújiǎn</i> 《郭店楚墓竹簡》 като най-ранен източник на даистското учение	15
„Лаодзь“ върху бамбукови дъсчици“ [п. (I)] и неговите качества.....	16
Защо е наложителна текстологична корекция.....	19
Отместване в понятийната парадигма при новодобавените 51 части на компилацията „Даодъдзин“	21
Как е построена книгата.....	31
Етимологичният подход, използван при превода	34
„Недуалност“ във фундаменталното двуделение „Дао“ <i>dào</i> 道 [dəu] и „Дъ“ <i>dé</i> 德 [tək]	41
Неолитни вярвания, залегнали в основите на протодаоизма.....	44
1. Въртеливият космичен флуид, вечното движение и хаосът.....	44
2. Драконът <i>лун</i> <i>lóng</i> 龍 [lʰwɔŋ] и <i>фениксът</i> <i>фън</i> <i>fèng</i> 鳳 [bʰwəm] или как микросветът прелива в макросвета.....	47
3. Отварянето и затварянето на небесната врата <i>тиенмън кай хъ</i> 天門開闔	50
4. Празнотата като център.....	50
5. Небесната мрежа.....	52
6. Символика на кръга и квадрата.....	54
Понятията ‘трансцендиране’ и ‘трансцендентност’	55
Трансцендирането в „Даодъдзин“	56
Заклучение	57

ДАОДЪДЗИН

Част 1.....	61	Част 43.....	235
Част 2.....	66	Част 44.....	237
Част 3.....	75	Част 45.....	241
Част 4.....	78	Част 46.....	245
Част 5.....	81	Част 47.....	249
Част 6.....	86	Част 48.....	251
Част 7.....	88	Част 49.....	254
Част 8.....	90	Част 50.....	256
Част 9.....	93	Част 51.....	259
Част 10.....	98	Част 52.....	262
Част 11.....	103	Част 53.....	266
Част 12.....	105	Част 54.....	270
Част 13.....	108	Част 55.....	277
Част 14.....	114	Част 56.....	285
Част 15.....	118	Част 57.....	291
Част 16.....	126	Част 58.....	298
Част 17 и част 18.....	132	Част 59.....	303
Част 19.....	138	Част 60.....	308
Част 20.....	144	Част 61.....	311
Част 21.....	150	Част 62.....	314
Част 22.....	154	Част 63.....	319
Част 23.....	157	Част 64(1).....	324
Част 24.....	160	Част 64(2).....	329
Част 25.....	162	Част 64(3).....	334
Част 26.....	169	Част 65.....	337
Част 27.....	171	Част 66.....	340
Част 28.....	174	Част 67.....	344
Част 29.....	177	Част 68.....	347
Част 30.....	179	Част 69.....	349
Част 31.....	183	Част 70.....	352
Част 32.....	190	Част 71.....	355
Част 33.....	196	Част 72.....	356
Част 34.....	198	Част 73.....	358
Част 35.....	201	Част 74.....	361
Част 36.....	206	Част 75.....	364
Част 37.....	209	Част 76.....	366
Част 38.....	213	Част 77.....	368
Част 39.....	217	Част 78.....	370
Част 40.....	222	Част 79.....	373
Част 41.....	225	Част 80.....	375
Част 42.....	232	Част 81.....	378

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1.

Последователност на строфите според „Лаодзъ“ върху бамбукови дъсчици“	
<i>Zhújiǎn lǎozǐ</i> 《竹簡老子》 (IV в. пр.н.е.)	382
Връзка I.....	382
Връзка II	393
Връзка III.....	399

Приложение 2.

Римна система в старокитайския език <i>Shàngǔ yùn</i> 上古韻 на базата на „Книга на песните“ <i>Shījīng</i> 《詩經》 (XI–VI в. пр.н.е.)	404
Римни преходи по вертикал и по диагонал (съвместимост на римите)	405
Римни преходи по вертикал при рими от един и същ вид (<i>Duì zhuǎn</i> 對轉).....	405
Римни преходи по хоризонтал при рими от един и същ вид (<i>Páng zhuǎn</i> 旁轉).....	406
Римни преходи по хоризонтал и вертикал (<i>Páng duì zhuǎn</i> 旁對轉).....	406
Римни преходи по вертикал при рими от различен вид (<i>Tōng zhuǎn</i> 通轉)	406
Описание на звуковете в старокитайския език според международната фонематична транскрипция.....	407

Приложение 3.

Азбучен указател на сричките в СККЕ според транскрипцията „пин-ин дзъму“	
<i>pīnyīn zìmǔ</i> 拼音字母 и фонетичните им съответствия на български език.....	409

Приложение 4 Appendix 4

Daodejing 《道德經》 : A Translation from Classical Chinese.....	412
Notes on the Title.....	440
Sequence of the Stanzas according to the “Bamboo Slip <i>Laozi</i> ”	
<i>Zhújiǎn Lǎozǐ</i> 《竹簡老子》 (4 th century BC).....	442
Bundle 1	442
Bundle 2	448
Bundle 3	451
Summary	454
Библиография.....	459

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

алт.	алтайски
англ.	английски език
б.	бележка
б. прев.	бележка на преводача
букв.	буквално
букв. прев.	буквален превод
бълг.	български език
вж.	виж
гл.	глава
грц.	гръцки
диал.	диалектно
дин.	династия
ед. мяр.	единица мярка
и.-е.	индоевропейски
книж.	книжовен (-на, -но, -ни)
лат.	латински
лет.	летски, летонски=латвийски
лит.	литовски
напр.	например
нем.	немски
об. слав.	общославянски
обог. р.	обогаляваща рима
п.	препис
пар.	параграф
перс.	персийски
пров.	провинция
рус.	руски език
санскр.	санскрит
свм. р.	съвместими рими
СККЕ	съвременен китайски книжовен език
слав.	славянски
срб. хрв.	сърбохърватски
срв.	сравни
ст. тур.	старотурски
т.	том
табл.	таблица
ч.	част

НОМЕРАЦИЯ НА ОСНОВНИТЕ ПРЕПИСИ НА „ДАОДЪДЗИН“, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ТЕКСТОЛОГИЧНИЯ АНАЛИЗ

- I** Препис върху бамбукови дъсчици (Връзка I, II и III), Чуска гробница № 1 в Гуодиен *Guōdiàn* 郭店, гр. Дзинмън *Jīngmén* 荊門, пров. Хубей *Húběi* 湖北 (запечатана 300 г. пр.н.е.), датиран от края на IV в. пр.н.е., период на Воюващите царства *Zhànguó* 戰國 (475–221 г. пр.н.е.) [*Jingmen* 1998: *Guodian Chumu zhujian Laozi Jia, Yi, Bing ben* 《郭店楚墓竹簡老子》甲、乙、丙本]
- II** Препис А [*Boshu jia ben* 帛書甲本] и
- III** Препис Б [*Boshu yi ben* 帛書乙本] от Ръкописите върху коприна, открити през 1973 г. в Ханската гробница в Ма-уандуей *Mǎwángduī* 馬王堆, гр. Чанша *Chángshā* 長沙, пров. Хунан *Húnán* 湖南 (запечатана през 168 г. пр.н.е.), датирани от края на дин. Цин *Qín* 秦 (221–206 г. пр.н.е.) и началото на дин. Западна Хан *Xī Hàn* 西漢 (206 пр.н.е. – 23 сл.н.е.) [*Mawangdui*, 1980: *Mawangdui Hanmu Laozi* 《馬王堆漢墓老子》]
- IV** Препис на Уан Би *Wáng Bì* 王弼 (226–249) от края на царство Уей *Wèi* 魏 (220–265) от Трицарствието *Sānguó* 三國 [*Wang Bi*, 1987: *Laozi Daodejing zhu* 《老子道德經注》]
- V** Препис, приписван на Хъшан Гун *Hé Shàngōng* 河上公 от II в. [*Heshang Gong*, 1993: *Laozi Daodejing Heshang Gong zhangju* 《老子道德經河上公章句》]
- VI** Препис на Фу И *Fù Yì* 傅奕 (555–639) от началото на дин. Тан *Táng* 唐 (618–907) [*Fu Yi*, 1229: *Daodejing guben pian* 《道德經古本篇》 в т. 665 на „Даодзан“ *Daozang* 《道藏》]
- VII** Препис на Фан Ин-юен *Fàn Yīngyuán* 范應元 от дин. Сун *Sòng* 宋 (960–1279) [*Fan Yingyuan*, 1998: *Laozi Daodejing guben jizhu* 《老子道德經古本集注》]

ДОПЪЛНИТЕЛНИ ПРЕПИСИ

- VIII** Имитация на преписа на Хъшан Гун от дин. Западна Хан [*Wei Heshang Gong ben* 偽河上公本]
- IX** Препис върху каменна плоча от летоброене Дзинфу *Jǐngfú* 景福 (892–893), дин. Тан [*Jing Fu bei ben* 景福碑本]
- X** Препис върху каменна плоча от летоброене Дзинлун *Jǐnglóng* 景龍 (707–710), дин. Тан [*Jing Long bei ben* 景龍碑本]

- XI** Препис на Йен Дзун Yán Zūn 嚴遵 от дин. Западна Хан [*Yan Zun ben* 嚴遵本]
- XII** Препис на Съма Гуан Sīmǎ Guāng 司馬光 (1019–1086) от дин. Сун [*Sima Guang ben* 司馬光本].
- XIII** Препис на император Тан Сюендзун Táng Xuánzōng 唐玄宗 (685–762), дин. Тан [*Tang Xuanzong ben* 唐玄宗本].
- XIV** Препис на Лу Сишън Lù Xīshēng 陸希聲 от дин. Тан [*Lu Xisheng ben* 陸希聲本].
- XV** Препис на император Сун Хуейдзун Sòng Huīzōng 宋徽宗, дин. Сун [*Song Huizong ben* 宋徽宗本].

УДИВИТЕЛНАТА ПРОСТОТА НА СЛОЖНОТО

Титаничен труд! Това са думите, които най-точно характеризират направеното от Теодора Куцарова в тази книга. С подобно изследване – прецизно и задълбочено – би се гордял всеки учен ориенталист. За първи път ни се предлага възможност да се потопим в автентичния свят на Дао от периода, наричан в Китай *Пролети-Есени* (770–476 г. пр.н.е.). Именно тогава в царство Чу върху бамбукови дъсчици се записва трактатът *Даодъдзин* на прочутия Лаодзъ.

Трудно може да опишем значението на *Трактата за Дао и природната дарба* за Китай. Според известния руски китаист Евгени Торчинов Дао изразява самия дух на китайците. Напоследък идеите на Дао станаха извънредно популярни и на Запад, а *Даодъдзин* се превърна в една от най-превежданите по света китайски книги. Оставям без коментар и немалкото версии на *Даодъдзин* на български език, защото след появата на този двуезичен (български и английски) превод на трактата другото губи всякакъв смисъл.

Теодора Куцарова е блестящ и всеотдаен познавач на стария Китай. Направените от нея академичен коментар и анализ на текста впечатляват със своята изключителна задълбоченост, емпирична широта и текстологично съвършенство. Традицията на Дао тук е пресъздадена на фона на формиращото се конфуцианство и проникващия от Индия будизъм. Контаминацията между трите религиозно-философски системи се превръща в онзи сложен идеологичен и духовен контекст на китайската култура, който продължава да определя китайската национална идентичност и днес.

И все пак, именно даоизмът описва **Пътя** – „единното цяло, [което] наричаме изначално, от изначално по-изначално“, и което представлява главния принцип както на цялата вселена, така и на всеки неин елемент. Дао ни кара да се замислим за онова, което е извън времето и пространството. Доброто и злото, красивото и грозното, сънят и пробуждането, животът и смъртта – всичко това се характеризира с условност и относителност. Същинската реалност е единна и цялостна – **всичко** в нея е налично във **всичко**, **всичко** откриваме във всяка нейна част, **всичко** преминава във **всичко**. Постигналите същността на Дао се стремят към пълно единение, към „единна телесност“ с това **всичко**, към божественост и одухотвореност. Тогава целият свят се превръща в тяхното тяло. Тогава те, постигналите Дао,

могат да пребивават едновременно както в света на отсъствието и безмълвието, така и в света на промените и превръщанията.

Така според даосите се постига физическото безсмъртие и духовното съвършенство. Ала първа крачка към това трябва да стане прочитането на *Трактата за Дао и природната дарба!*

Проф. д.ф.н. Александър Федотов

Катедра за езици и култури на Източна Азия,
Факултет по класически и нови филологии,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“